

Piotr Machowski
Joanna Koleff-Pracka
Wojciech Rzehak

VII Prywatne Liceum Ogólnokształcącego im. M. Reja
i Prywatna Szkoła Podstawowa im. Mikołaja Reja w Krakowie

Działalność szkół im. Reja
(VII Prywatnego LO i Prywatnej Szkoły Podstawowej
im. Mikołaja Reja w Krakowie)
w czasach pandemii wywołanej COVID-19

VII Prywatne Liceum Ogólnokształcące oraz Prywatna Szkoła Podstawowa im. Mikołaja Reja w Krakowie są szkołami niepublicznymi, działającymi od 1993 (liceum) i od 2017 roku (szkoła podstawowa) przy ul. Grodzkiej 60 w Krakowie. Organem prowadzącym szkoły jest Krakowska Fundacja Edukacja im. J.S. Bandtkiego, zrzeszająca działających non-profit ewangelików, związanych z krakowskim kościołem luterańskim. Szkoła jest jednak neutralna światopoglądowo, nie ma w niej symboli religijnych, a dyrekcja ma ogromną autonomię przy podejmowaniu decyzji dotyczących sposobu funkcjonowania placówek.

W roku szkolnym 2020/2021 do obu placówek uczęszcza 328 uczniów (112 do szkoły podstawowej, 216 do liceum). W szkole podstawowej jest dziś siedem oddziałów (klasy 1–7), w liceum oddziałów jest dziesięć.

W obu szkołach zatrudnionych jest ponad 60 nauczycieli i pracowników, większość na pełen etat. Siedemnastu z nich to egzaminatorzy OKE egzaminów gimnazjalnych lub maturalnych. Średnia wieku nauczycieli w obu szkołach wynosi ok. 40 lat, z tym że w szkole podstawowej jest ona niższa, a w liceum wyższa od średniej dla obu szkół.

Uczniowie pochodzą z różnych środowisk, choć dominują rodziny inteligentne, nierzadko związane ze środowiskami akademickimi. Na egzaminach osiągają wysokie wyniki, mieszcząc się – zarówno w przypadku szkoły podstawowej, jak i liceum – w dziewiątym stanie. Zdecydowana większość absolwentów liceum dostaje się na wymarzone studia – spektrum kierunków jest wyjątkowo szerokie, od medycyny i prawa przez biotechnologię po różne filologie oraz kierunki artystyczne. Niemal co roku kilkoro uczniów podejmuje studia za granicą (np. w Anglii, Szkocji, Holandii).

W marcu 2020 w związku z decyzją ministrów zdrowia oraz edukacji narodowej w obliczu pandemii spowodowanej koronawirusem COVID-19 placówki edukacyjne w całym kraju zostały zamknięte, a nauczanie miało odbywać się w alternatywny sposób.

Spoglądając na ten burzliwy okres z perspektywy czasu, można zauważyć, że w szkołach im. Reja przejście na niestacjonarny tryb nauczania miało cztery zasadnicze fazy.

FAZA I. 13–18 marca 2020 r.

W związku z koniecznością przejścia na „tryb zdalny” nauczania, podjęliśmy dwie fundamentalne decyzje dotyczące liceum i szkoły podstawowej:

1. zmiana sposobu nauczania, będąca *de facto* rewolucją, musi odbyć się łagodnie, z rozpoznaniem, a następnie uwzględnieniem możliwości (zdolności) pracy cyfrowej zarówno nauczycieli, jak i uczniów;
2. o rozwoju sytuacji i każdej podjętej przez nas decyzji natychmiast będziemy informować nauczycieli, uczniów i ich rodziców.

Trzeba nadmienić, że w pierwszych dniach po zamknięciu szkół brak było podstaw prawnych do prowadzenia przez szkoły podstawowe i licea e-learningu. Ministerstwo Edukacji Narodowej wydało oświadczenie, z którego wynikało, że szkołom **NIE WOLNO** realizować nowych treści z podstawy programowej (wolno było tylko powtarzać wiadomości, rozwijać pasje uczniów, zachęcać do rozwoju własnego; nauczyciele kontynuowali pracę z uczniami zgodnie z zaleceniami).

FAZA II. 18–22 marca 2020 r.

Po tygodniu od zawieszenia lekcji stacjonarnych, ok. 18 marca, zgodnie z wytycznymi MEN podjęliśmy następujące działania przygotowawcze:

- sprawdzenie, czy szkoła ma kontakt za pośrednictwem Internetu ze wszystkimi uczniami, rodzicami i nauczycielami oraz czy posiada ich aktualne numery telefonów;
- przygotowanie możliwości zdalnej realizacji programów nauczania, np. z wykorzystaniem komunikatorów, grup społecznościowych, poczty elektronicznej, platform edukacyjnych, dziennika elektronicznego;
- analizę możliwości zdalnej realizacji tygodniowego/semestralnego rozkładu zajęć dla poszczególnych klas i oddziałów z uwzględnieniem jego modyfikacji;
- uwzględnienie w pracy zdalnej różnych potrzeb edukacyjnych uczniów, w tym wynikających z niepełnosprawności;
- przygotowanie możliwości zdalnego monitorowania i oceniania postępów uczniów, modyfikacji wewnątrzszkolnych systemów oceniania;
- opracowanie informacji dla nauczycieli, uczniów, ich rodziców o kształceniu na odległość w szkole, z uwzględnieniem higieny pracy uczniów i nauczycieli oraz zasad bezpieczeństwa w sieci;
- opracowanie informacji dla rodziców o tym, jak zorganizować dzieciom warunki do nauki w domu, jak motywować i wspierać dzieci do systematycznego uczenia się poza szkołą, a także jak zadbać o bezpieczeństwo w sieci.

W związku z tym przygotowaliśmy ankietę, której poddaliśmy WSZYSTKICH nauczycieli. Pytaliśmy w niej o przyjęte przez nich rozwiązania dotyczące tzw. nauczania zdalnego. Ze gromadzonych danych wynikało, że – oprócz portalu Librus – działamy zarówno na poczcie elektronicznej, komunikatorach

ogólnodostępnych (WhatsApp, Messenger), jak i dedykowanych szkołom (Google Classroom). Nauczyciele języków obcych mają swoje sprawdzone platformy (Quizlet, www.education.vic.gov.au/french, Les Zexperts FLE), z matematyki działa SeeSaw, uczący się plastyki mają dedykowany im blog na platformie Wordpress (<https://codzisiajnaplastyce.wordpress.com/>), muzyki – na platformie <https://panikarolinaodmuzyki.blogspot.com/?m=1>, doskonałe pomysły pojawiają się na przykład ze strony wuefistów (<https://wordwall.net/pl/resource/936274/wf-w-domu>), nauczyciele pracują na e-podręcznikach, korzystają z zasobów Khan Academy oraz YouTube (niektórzy nawet sami nagrywają wielce pouczające piosenki, zob. m.in. https://www.youtube.com/watch?v=Ri4F8FTr3v4&feature=youtu.be&fbclid=IwAR3pMSrD7-20YbU-zqWkn_zw9ZqwPgiddrFcpMIgDn9UD0ofWGL5ars_nFo).

FAZA III. 23 marca – 2 kwietnia 2020 r.

23 marca 2020 postanowiliśmy, że do momentu podjęcia decyzji unifikujących metodę nauczania nie będziemy zaburzać tej różnorodności, ale wprowadzimy kilka uregulowań, mających na celu uporządkowanie struktury i hierarchii zdalnego nauczania. Zaproponowaliśmy przyjęcie czterech fundamentalnych zasad:

ZASADA NR 1. GŁÓWNA PLATFORMA KOMUNIKACJI – LIBRUS

Główną i podstawową platformą komunikacyjną pozostaje Librus (elektroniczny dziennik lekcyjny dla obu szkół, oceny, komunikacja z rodzicami, tematy zajęć, uwagi itp.). Fundamentalna staje się zakładka „Terminarz”, gdzie nauczyciele będą zaznaczać każdy zamiar dydaktyczny wobec poszczególnych klas i grup uczniów. Planując pracę zdalną, będą sprawdzać obciążenie uczniów na dany dzień/tydzień.

ZASADA NR 2. WSPIERAJĄCE FORMY KOMUNIKACJI – POCZTA ELEKTRONICZNA, TELEFON

Oczywiste jest, że sam Librus nie wystarczy. Z zebranych od nauczycieli informacji wynika, że najczęściej wspierają się oni w swojej pracy mailami oraz SMS-ami, wysyłanymi albo do poszczególnych uczniów, albo do większych grup. Drogą mailową przesyłane są większe załączniki (zadania, materiały pomocnicze) – dobrze działają adresy mailowe wspólne dla całych klas. W przypadku wspierających form komunikacji dyrekcja szkół im. Reja zaleca każdemu nauczycielowi pozostanie przy jednej, najwyższej dwóch formach komunikacji, najbardziej efektywnych, uzgodnionych i przeciwiczonych z uczniami i/lub rodzicami (w przypadku uczniów ze szkoły podstawowej).

ZASADA NR 3. NAUCZANIE ZDALNE – PLATFORMY EDUKACYJNE

W przypadku nauczania zdalnego proponujemy pozostanie przy już wypracowanych metodach i narzędziach oraz doskonalenie ich. Dyrekcja szkół im. Reja NIE NARZUCA JEDNEJ PLATFORMY. Zdajemy sobie sprawę, że specyfika poszczególnych przedmiotów oraz zróżnicowanie wiekowe naszych uczniów czynią wszelaki przymus nieskutecznym. O wielości rozwiązań przyjętych przez nauczycieli pisaliśmy już w pierwszych akapitach niniejszego tekstu. W tym miejscu należałoby również napomknąć o zalecanej przez

ministerstwo edukacji platformie www.epodreczniki.pl. Platformy służące do wideokonferencji (Cisco Webex, Zoom Us, Discord, mniej wydolny Skype) traktujemy jako dodatkowe wsparcie, uruchamiane opcjonalnie i koordynowane przez wychowawców poszczególnych klas, którzy najlepiej orientują się w ograniczeniach sprzętowych i czasoprzestrzennych – zarówno nauczycieli, jak i uczniów. Ponieważ dalsze przedłużenie okresu zawieszenia pracy stacjonarnej szkół wydaje się nieuniknione, NIE WYKLUCZAMY ZALECENIA jednej z wyżej wymienionych platform jako wiodącej dla szkoły. Działamy tu jednak szczególnie ostrożnie – otrzymaliśmy bowiem od rodziców, uczniów oraz kilkorga nauczycieli liczne uwagi o utrudnionym dostępie do Internetu z szybką transmisją danych, ograniczeniach w dostępie do komputerów (praca zdalna rodziców, więcej niż jedno dziecko korzystające z nauczania zdalnego jednocześnie), ograniczeniach sprzętowych... Trudne czasy wymagają dostosowania się do słabszych, nawet kosztem tych najbardziej efektywnych (choć niekoniecznie najbardziej efektywnych) form e-learningu.

ZASADA NR 4. OCENIANIE, HIGIENA PRACY

Rozporządzenie ministra edukacji przywraca obowiązek realizacji podstawy programowej oraz rygor oceniania pracy uczniów. Przyjęte przez nas metody nauczania zdalnego sprawiły, że czas pracy większości z nauczycieli znacznie się wydłużył. Przygotowywanie materiałów, przeglądanie zasobów Internetu, skanowanie, drukowanie, ocenianie, odsyłanie – to wszystko są działania czasochłonne. W „normalnych” czasach przestrzegaliśmy rygoru niewysyłania uczniom maili i zadań po godzinie 15.15. Zważywszy, że czasy normalne nie są, a wielu nauczycieli musi opiekować się również własnymi dziećmi (czasem maluszkami, często w wieku szkolnym), od poniedziałku 23 marca rygor godziny 15.15 zostaje zawieszony. W uzasadnionych przypadkach nauczyciele będą kontaktować się z uczniami również w godzinach popołudniowych, nie później jednak niż po godzinie 18. Ponadto każdy z nauczycieli zobowiązany jest zaprojektować tygodniową pracę ucznia adekwatnie do jego możliwości i potrzeb, stosując różnorodne narzędzia, nie przekraczając limitu godzin pracy z komputerem.

FAZA IV. od 3 kwietnia 2020

Po zebraniu informacji na temat praktycznego działania rozwiązań 3 kwietnia 2020 r. podjęliśmy decyzję o unifikacji systemu nauczania w szkołach im. Reja. W wydanym tego dnia komunikacie informowaliśmy nauczycieli, uczniów i ich rodziców, że od poniedziałku 6 kwietnia:

- a. LIBRUS pozostaje oficjalnym dziennikiem elektronicznym. To tutaj wpisuje się wszystkie oceny, zarówno cząstkowe, jak i końcoworoczne. Tutaj też dyrekcja, nauczyciele, uczniowie i ich rodzice komunikują się ze sobą w sprawach formalnych;
- b. od poniedziałku 6 kwietnia 2020 r. Prywatna Szkoła Podstawowa i VII Prywatne LO im. M. Reja przechodzą na pakiet pracy grupowej G-SUITE (platforma i narzędzia GOOGLA) i w jego obrębie zaczynają wykorzystywać CLASSROOM.GOOGLE jako podstawową platformę edukacyjną szkół (edukacja zdalna, zgodna z wytycznymi MEN). Przyjmujemy jednocześnie, że czas przedsięwzięcia (6–8 kwietnia)

wykorzystujemy do wdrożenia się w platformę Classroom.Google, od 15 kwietnia pracujemy już na niej regularnie. Dostęp do platformy został wykupiony, założono konta mailowe w domenie szkołyreja.org, rozpoczęły się pierwsze szkolenia on-line dla nauczycieli itp.;

- c. lekcje on-line (lekcje w czasie rzeczywistym przy użyciu komunikatorów wideo) odbywać się będą albo przy wykorzystaniu działającego w pakiecie G-Suite komunikatora MEET.GOOGLE, albo – w przypadku dobrze sprawdzających się i wykorzystywanych w dotychczasowej pracy z uczniami innych narzędzi – ZOOM, WEBEX itp. Tu decyduje nauczyciel, który w danej klasie już używał konkretnego komunikatora;
- d. nauczyciele tzw. przedmiotów wiodących (trzy i więcej godzin tygodniowo w poszczególnych klasach) powinni przeprowadzić więcej niż jedną lekcję on-line tygodniowo, nauczyciele pozostałych przedmiotów – jedną lekcję. Harmonogram zajęć on-line ustala się odpowiednio dla poszczególnych klas, przy założeniu, że jednego dnia nie powinno odbywać się więcej zajęć tego typu niż dwa w klasach 4–6 szkoły podstawowej i trzy w klasach ósmych oraz w liceum (został opracowany przez dyrekcję w konsultacji z wychowawcami i nauczycielami zmieniony i obowiązujący harmonogram zajęć tygodniowych). W konsekwencji na czas nauczania realizowanego w trybie zdalnym powstały alternatywne plany lekcji dla każdej z klas, zgodnie z którymi zbilansowany grafik spotkań on-line i nauczania zdalnego został wprowadzony do terminarza w dzienniku elektronicznym. Aktywności i zaliczenia przedmiotowe wpisywane są regularnie do dokumentacji.

W związku z zakończeniem zajęć dydaktycznych dla maturzystów (przeprowadzona on-line rada pedagogiczna) od maja nasi maturzyści mogli i licznie uczestniczyli w konsultacjach, lekcjach, zajęciach on-line, które nauczyciele prowadzili aż do rozpoczęcia egzaminów maturalnych z poszczególnych przedmiotów.

W połowie maja władze zdecydowały o odmrażaniu szkół i placówek edukacyjnych – w pierwszej kolejności żłobków, przedszkoli i klas 1–3 SP. Zgodnie z wytycznymi GIS po oszacowaniu możliwości przystosowania punktu katechetycznego na podstawie wytycznych senepidu oraz konsultacji z rodzicami zdecydowano, by nie realizować zajęć opiekuńczo-wychowawczych dla klas 1–3 na terenie szkoły. Edukacja szkolna realizowana jest w dalszym ciągu zdalnie według ustalonego planu opartego na zajęciach on-line. W godzinach popołudniowych odbywają się zajęcia wirtualnej świetlicy prowadzone w dwóch grupach wiekowych przez nauczycieli świetlicy.

Od początku kwarantanny w obu szkołach działa pomoc psychologiczna i pedagogiczna, odbywają się interwencje i zajęcia z udziałem pań psycholog i pedagog adekwatnie do potrzeb indywidualnych i grupowych.

Na czas pandemii część projektów szkolnych została zawieszona, w projektach międzynarodowych odwołano mobilność, natomiast są w dalszym ciągu realizowane w trybie zdalnym, zgodnie z wytycznymi Narodowej Agencji lub innych podmiotów prowadzących. W ramach programu Erasmus+ realizujemy właśnie Tydzień Inkluzji, starając się o Certyfikat Szkoły Włączającej.

Przez cały okres pandemii działają oba sekretariaty, pracujące w trybie mieszanym – na odległość i w formie dyżurów w szkole. Do dyspozycji uczniów pozostaje biblioteka dyżurująca po wcześniejszym ustaleniu terminu.

W obu szkołach regularnie odbywają się spotkania dyrekcji z gronem pedagogicznym w formie on-line, w ostatnim tygodniu nauki zaplanowane zostały fizyczne spotkania rady pedagogicznej w szkole, z podziałem na mniejsze zespoły. Od 25 maja sekretariaty szkół działają codziennie w wyznaczonych godzinach. Została także aneksowana umowa z firmą sprząającą dotycząca bieżącego dezynfekowania pomieszczeń szkół.

Do realizacji egzaminów i konsultacji w szkole przygotowano procedury bezpieczeństwa i zaopatrzone oba budynki w stosowne środki ochrony i higieniczne.

W szkołach im. Reja od **8 czerwca** rozpoczął się **maraton egzaminacyjny: 8–29 czerwca – matura** oraz równolegle w dniach **16–18 czerwca egzaminy 8-klasi-stów**. Nauczyciele zostali powołani do zespołów nadzorujących (ZN), w formie zdalnej zostali przeszkoleni (przewidziane dodatkowe konsultacje on-line).

Podsumowanie

W tym nadzwyczajnym czasie, w ciągu zaledwie 3 tygodni, dzięki wielkiemu zaangażowaniu wszystkich nauczycieli, pracowników, całej dyrekcji, udało się od zera zorganizować dobrze działającą szkołę on-line. Większość nauczycieli regularnie prowadziła **zajęcia on-line (ok. 95%)**. Z edukacyjnej oferty szkoły w pełni skorzystali prawie wszyscy uczniowie. Odnotowaliśmy pojedyncze przypadki zupełnego nieuczestniczenia przez dziecko w zajęciach prowadzonych on-line w czasie rzeczywistym, co rodzice tłumaczyli stanami lekowymi. W takich sytuacjach nauczyciele przesyłali uczniowi materiały dydaktyczne drogą elektroniczną, by nie dopuścić do powstania zaległości w nauce.

Na szczególne podkreślenie zasługuje praca nauczycieli przygotowujących uczniów klas trzecich liceum do egzaminu maturalnego. W większości przypadków praca zdalna trwała aż do dnia egzaminu z danego przedmiotu – były to zarówno indywidualne konsultacje prowadzone on-line w czasie rzeczywistym, regularne spotkania dla całych zespołów klasowych, jak i weryfikacja wiedzy abiturientów w różnego rodzaju sprawdzianach wiedzy i próbnych egzaminach maturalnych.

Wszyscy przeszliśmy przyspieszony kurs edukacji zdalnej i nabycia kompetencji, których do tej pory nikt z nas nie był uczony na studiach.